

OD AUTORKY BESTSELLERŮ **TATÉR Z OSVĚTIMI A CILČINA CESTA**

HEATHER MORRISOVÁ

PŘÍBĚHY NADĚJE

Jak najít inspiraci
v každodenním životě

 CPRESS

Příběhy naděje

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Heather Morrisová

Příběhy naděje – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2020

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

**PŘÍBĚHY
NADĚJE**

HEATHER MORRISOVÁ

PŘÍBĚHY NADĚJE

Jak najít inspiraci v každodenním životě

 P R E S S

Text copyright © 2020 by Heather Morris
Originally published in the English language as *Stories of Hope*
by Zaffre, an imprint of Bonnier Books UK
Translation © Eva Kadlecová, 2020

ISBN tištěné verze 978-80-264-3365-1
ISBN e-knihy 978-80-264-3447-4 (1. zveřejnění, 2020) (epub)
ISBN e-knihy 978-80-264-3448-1 (1. zveřejnění, 2020) (mobi)
ISBN e-knihy 978-80-264-3446-7 (1. zveřejnění, 2020) (ePDF)

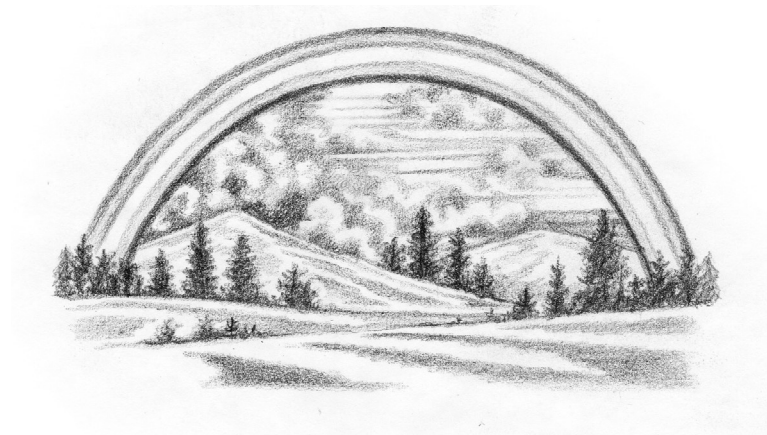
*Christopheru Charlesi Berrymu, mému pradědovi, který mě
jako první člověk učil naslouchat.*

*Pracovníkům v první linii po celém světě, kteří statečně
bojují za naši bezpečnost a dodávají nám naději na lep-
ší a světlejší budoucnost, kterou v době pandemie tolik
potřebujeme.*

*Personálu, pacientům a jejich rodinám, s nimiž jsem měla
tu čest pracovat v Monash Medical Centre v Melbourne.
To vy jste mě naučili, co je to péče.*

O b s a h

Úvod	11
1 Naslouchání moudrosti našich starších	23
2 Naslouchání Laleovi	57
3 Jak naslouchat	81
4 Naslouchání našim dětem	149
5 Naslouchání sobě samým	173
6 Jak pomáhat nalézt příběh naděje a uctít jej	195
7 Cilčin příběh – Naslouchání dějinám	213
8 Daň za naslouchání	225
Závěr	241
Liviin příběh	245
Poděkování	249
Doporučená literatura	251
Čtenářský klub Heather Morrisové	252

Úvod

Je 1. ledna 2020. Úsvit nového dne, nového roku, nové dekády. Naděje pro nás jednotlivě i kolektivně jako globální komunitu, že to bude „dobrý rok“. Slovy Lalea Sokolova, mého drahého přítele a muže, jehož mimořádný příběh jsem vyprávěla v Tatérovi z Osvětimi: „Pokud se ráno probudíš, je to dobrý den.“ Všichni si dáváme novoroční předsevzetí, nová i opakovaná z předchozích let, šeptáme je svým drahým a blízkým. Říká se, že když se o své naděje a sny na nadcházející rok podělíme, budeme mít větší šanci, že se uskuteční.

Ohňostroje předchozí noci, ať jsme je sledovali živě, nebo v televizi, už dohořely, večírky skončily a lidi si všemi možnými způsoby léčí kocovinu. Žiju v Melbourne, na východním pobřeží Austrálie. Letos nebyly naše oslavy nijak radostné a ohňostroje se na mnoha místech nekonalý. Dál máme svá přání, naděje a sny,

ale i ty musíme krotit. Všichni si děláme starosti s požáry v buši, které začaly asi před týdnem a stále ještě zdaleka nejsou pod kontrolou. Vlastně jsou čím dál horší. Mnohem horší.

V průběhu dalšího týdne byla vyhlazena celá města, lidé přišli o životy, o domovy, o komunity. Dopady na flóru a faunu jsou zdrcující. Celý svět oběhly obrázky, na nichž se dva nejkoničtější symboly Austrálie – klokani a koaly – staly symboly zkázy a zoufalství. Nový Zéland, Kanada i Spojené státy poslaly své hasiče na pomoc v situaci, která se rychle změnila v celonárodní katastrofu. Tři z nich už se ke svým rodinám nevrátili – zahynuli, když se jejich letadlo zřítilo při shazování vodních bomb.

Celebrity z celého světa darovaly značné částky na pomoc postiženým. Malé děti se vzdaly školních prázdnin, aby mohly po ulicích prodávat domácí sušenky – cokoli, aby se vybraly nějaké peníze. Královská rodina tlumočila svou podporu a modlitby. Do Austrálie přijeli umělci z celého světa, aby tu uspořádali největší živou hudební a zábavní show všech dob. Hasičům a charitám založeným na pomoc obětem požárů se rozdaly miliony a miliony dolarů.

Několik týdnů se zdálo, že monstrózní požár nemůže nic zastavit: Přidávaly se k němu další, menší, které postupovaly od hor k moři. Doufejte v nejlepší, připravte se na nejhorší. V tomto případě byly tou nejlepší představitelnou variantou deště přímo biblických rozměrů. Všichni jsme se modlili za déšť. A on nakonec přišel. Nebesa se otevřela a přšelo mnoho dní, což pomohlo mnoho požárů uhasit. Další spoušť pak napáchaly povodně na vyprahlé půdě, které způsobily sesuvy půdy v oblastech oslabených ztrátou stromů, jež zemi stabilizovaly. Zápavy vyplenily

malá města, zabily dobytek a domácí zvířata, připravily další lidi o domovy.

Události v Austrálii v lednu 2020 oběhly celý svět nejen proto, že k ničemu podobnému nikde jinde nedocházelo, ale i proto, že letní Austrálie na jižní polokouli byla jedinou zemí, která do nového roku vstoupila v plamenech. Severní polokoule se dosud vzpomínala z vlastního pekelného léta. Ale to nejhorší mělo teprve přijít. Právě v tomto podivném a znepokojivém čase jsme se naučili nová slova: koronavirus a Covid-19.

Od té doby se svět změnil k nepoznání, neuvěřitelně a nepochopitelně. Všichni jsme čelili a čelíme pandemii dosud nevidaných rozměrů; nejhorší, jakou si pamatuje kdokoli z dnes žijících lidí. Přivodila nám jednotlivě i kolektivně stres, o jakém se nám nezdálo ani v těch nejčernějších snech. Ztráty zaměstnání. Rozvody. Nemoci, ze kterých se mnozí zotavili až za dlouhou dobu, pokud vůbec. Smrt.

S moderními médii, konvenčními i sociálními, zůstane jen málokterý tragický příběh nezaznamenaný. Jsou tady, neustále, čtyřicet hodin denně, sedm dní v týdnu, abychom se k nim otáčeli zády a pak se obraceli zase zpět, tak nesmírná je naše potřeba přihlížet tragédiím. Dokázali jsme táhnout za jeden provaz, ale bohužel se také rozvrátit a odcizit. Jediným způsobem, jak jsou mnozí z nás schopni bojovat proti bolesti emocionálního, zdravotního i ekonomického utrpení, je schoulit se do klubíčka a mlčet.

Snažili jsme se starat jeden o druhého. Koneckonců jsme v jistém smyslu smečková zvířata, která přitahuje lidský kontakt a styky. Začali jsme ve svých změněných životních podmínkách

hledat radost. Úsměv malého dítěte, které si neuvědomuje náš boj o přežití, může být obrovskou posilou v emocionální propasti. Potřeba vstát z postele a nakrmit domácího mazlíčka byla pro mnohé z nás tím, co nám pomohlo přežít další den. Izolace může mít, a také měla, na mnoho z nás zdrcující účinek. Kde je moje smečka? Kde je můj kmen? Pamatujte si tohle – jsou tu, stejně jako vy, a jen čekají na den, kdy budeme všichni moci říct: „Společně jsme to překonali. Teď jsme silnější.“ Vlna připomínek, že naši dědové za nás bojovali ve válce, zatímco po nás se nechce nic víc, než abychom seděli doma na gauči a sledovali Netflix, proměňuje v očích mnoha lidí trauma z donucení k izolaci v cosi směšného. Jak mi vždycky říkával Lale: „Jediné, co musíš, je ráno se probudit.“ Možná se teď po nás chce, abychom se probudili i v jiném slova smyslu.

Nemůže nám tím naše planeta naznačovat, že bychom měli zpomalit? Copak na nás už desítky let nekřičela, abychom se o ni lépe starali? Kolikrát nás ještě bude muset varovat, než ji konečně začneme poslouchat? Mnozí z nás už začali. Takřka v každé zemi na světě se vede úporný boj mezi vládami a vědci, v posledních několika letech čím dál zuřivější, na téma dopadu klimatických změn. Manifestují za ně úžasní, inspirující aktivisté, mladí i staří, kteří se snaží lidem u moci, a vlastně nám všem, vysvětlit, že je čas sklapnout a začít naslouchat své planetě.

Covid-19 je náš společný nepřítel, jenž nerozlišuje podle vyznání, politické či sexuální orientace, rasy ani věku; jeho dopad je citelný po celém světě. A přece jsme tváří v tvář tomuto neznámému, novému nepříteli dokázali učinit změny, které mají

nečekaný a pozitivní přínos. Za pouhých několik týdnů této krize se k nám dostaly zprávy o čistším ovzduší a redukcí znečištění po celé Číně i v mnoha evropských městech. Když nás virus donutil zůstat doma, rázem bylo čistější nebe i řeky. Měli jsme možnost vyhlížet ven na všechno, co nás tam čeká.

Zatímco píšu tyto řádky, dívám se z okna ven na ulici. Dnes tam nevidím auta a nákladáky, ale lidi. Muže i ženy všeho věku, samotné i spolu, mnohé s malými dětmi, další v doprovodu psů. Chodí po ulici, povídají si; to poznám. Naslouchají si. Jejich psi pošťkávají na jiné psy schované za plotem, kteří však o své přítomnosti dávají hlasitě vědět. Lidé si udržují bezpečnou sociální vzdálenost a vzájemně se k sobě hlásí. Mnozí se zastavují, aby spolu prohodili pár slov. Co mi tyto interakce říkají? Že poprvé v naší živé paměti máme nějaký společný smysl. Společného nepřítel, jehož porazíme jen tím, že každý z nás udělá alespoň to málo, co je v jeho moci.

V době nejpřísnějších restriktivních opatření jsem z okna viděla, jak před nedalekým domem zastavila dodávka, vystoupila z ní mladá dívka a vytáhla zezadu krabici plnou potravin. Usmála jsem se navrch trčící francouzské bagetě, hollywoodskému klišé. Sledovala jsem, jak zaklepala na dveře, položila krabici na zápraží a udělala několik kroků zpátky. Starší paní, která v domě bydlela, ji musela vidět přijíždět, protože otevřela skoro okamžitě. Slyšela jsem, jak pořád dokola opakuje: „Děkuji, děkuji vám,“ a v jejím hlase bylo znát pohnutí. Kdybych v tu chvíli měla sama promluvit, měla bych s tím potíže. Dívka se široce usmála a se slovy: „Rádo se stalo, uvidíme se zase pozítří,“ odtančila zpátky k dodávce.

Když jsem o tom výjevu uvažovala, zjistila jsem, že nepřemýšlím ani tak o té starší dámě, jako spíš o té mladé dívce. Děla dobrovolnici, protože přišla o práci? Byla to univerzitní studentka, která teď nemohla studovat, protože vysoké školy byly zavřené? A odkud byly ty potraviny, co dámě předávala? Pocházely z lidských darů, anebo je ta dívka sama zaplatila?

Nikdy přesně nevíme, co se odehrává v životech druhých lidí – snad kromě našich přátel a příbuzných. Co někoho přiměje vykonávat akty soucitu a velkorysosti? A co nutí jiné nadávat, mlátit kolem sebe, dokonce ubližovat těm, kteří se jim snaží pomoci? Při práci v nemocnici jsem se s touto reakcí setkala mnohokrát. Taky má dcera a zeť, oba policisté, ji viděli mockrát. Znovu a znovu mi to připomíná, že člověk nemá nikdy soudit druhého, dokud neušel míli v jeho botách. V půli tohoto roku vznikla brutální vražda George Floyda policistou ve Spojených státech vlnu hněvu a celosvětový požadavek, aby „na černých životech záleželo“ stejně jako na všech ostatních. Vždycky mi to připomene Laleova slova: „Nezáleží na tom, jakou máš barvu kůže, náboženské vyznání, etnicitu nebo sexuální orientaci, protože krvácíme všichni stejnou barvou.“ V tom trefil hřebíček na hlavičku. Jsme totiž, my všichni, lidské bytosti.

Právě teď není snadné ani nabízet své služby coby dobrovolník, protože si máme držet odstup od jiných lidí. Přesto to mnozí chtějí, potřebují dělat, chodí ven a pomáhají, kde a jak mohou. Pro osaměle žijící lidi bude izolace obzvlášť těžká, aspoň do té doby, než ta mladá dívka, kterou jsem viděla, bude moci vstoupit ke starší paní domů, pomoci jí nákup vybalit a uklidit, možná si s ní dát i šálek čaje a popovídat si. Mít odepřen intimní kontakt

je obzvláště těžké – lidi potřebují fyzický kontakt, objetí, polibky od milovaných přátel, příbuzných či vnoučat.

V nadcházejících měsících, možná i letech, kdy bude nutné se přizpůsobit dopadům Covidu-19, se budeme všichni muset držet o krok zpátky a s jazykem za zuby. Ve všech světových zemích představuje už nyní velký problém nezaměstnanost a vše, co je s ní spojené. Některým lidem už se jejich kariéry nikdy nevrátí, budou si muset hledat jiné formy studia a práce. Dopad pro rodiny bude nesmírný, jak víme z období velké hospodářské krize. Ale současně také víme, že se dokážeme přizpůsobit, že si můžeme hledat jiný způsob života. Možná už nebude stejný, jako byl, a možná bude lepší. Naše globální rozhledy se na nějakou dobu pravděpodobně smrsknou na komunitu a bezprostřední okolí v místě, kde žijeme. To nemusí být vůbec špatné. Až se pak dáme znovu dohromady a budeme si navzájem vyprávět, jak jsme se s pandemií roku 2020 vypořádali, budeme si naslouchat a učit se, budeme se smát i plakat. Bude to nový svět a v mnoha ohledech bude i temnější, ale také je možné, že bude lepší. Teď je pravý čas přijmout to, co leží před námi, vyhnout se nostalgii po časech minulých a otevřít se nevyhnutelné změně, která leží před námi všemi.

Ano, jakmile porazíme Covid-19, průmysl se zase nastartuje, a aby se to stalo, budeme potřebovat mnoho nadaných lidí, kteří za nás budou pracovat. Ovšem nebylo by lépe moci dýchat na čerstvém vzduchu a ptát se, jestli by se průmyslu nedařilo lépe, když bude probíhat co nejvíc online, když sníží vypouštění emisí a dá si za cíl eliminovat je úplně? Jestli dovedeme být dost chytrí, abychom porazili Covid-19, můžeme být dost chytrí i na

to, abychom se chopili této příležitosti a usilovali o čistší planetu. Postupně začíná vycházet najevo, v jakém rozsahu Covid-19 přímo souvisí s klimatickou změnou, a ve velmi krátkém časovém rámci se nám otevřely oči v tom, jak rychle lze dosáhnout čistšího a bezpečnějšího životního prostředí. Možná nastal čas, abychom se všichni zastavili a zaposlouchali do toho, co nám říká naše planeta. Ještě se jí dá pomoci, ale sama to nedokáže: My, kteří ji obýváme, s ní musíme spolupracovat. Musíme naslouchat své planetě.

Příběhy naděje jsou o naslouchání; o tom, jak nasloucháním druhým můžeme nalézt inspiraci v každodenních životech lidí okolo nás.

V den, kdy jsem se setkala s Lalem Sokolovem – bylo to pár týdnů po smrti jeho ženy – se mi svěřil, že by chtěl zůstat naživu dost dlouho na to, aby mi stihl vypovědět svůj příběh. Říkal, že netouží být se mnou, že pokaždé když zaklepám na jeho dveře, přeje si být se svou Gitou. Byla to slova, která mi často opakoval, až pak mi jednoho dne sdělil, že teď už doufá v něco jiného – že bude žít tak dlouho, jak bude třeba, aby mohl vyprávět a já naslouchat, abych mohla jeho příběh sepsat.

Neměla jsem na to žádnou kvalifikaci. Co jsem ale měla, ačkoli mě o tom v té době ještě ani nenapadlo přemýšlet, byla schopnost naslouchat. Skutečně, aktivně naslouchat. Den co den jsem chodila do zaměstnání na oddělení sociální péče v jedné velké melbournské nemocnici. Tam jsem se bavila s pacienty, jejich příbuznými, pečovateli, zdravotnickými profesionály: Oni mluvili, já poslouchala. Často nevěděli, co mají říkat nebo

jak říct, co si myslí, co cítí – ano, šlo spíše o city než o myšlenky. Na tom ale nezáleželo. Když jsem mlčela a dala jim tak vědět, že nikam nejdu, že jsem tady, abych je vyslechla a pomohla jim, pokud to dovedu, často ta správná slova našli. Bylo pro mě výsadou být člověkem, s nímž se cizí lidé zapovídali, a příležitostně dokázat nějakou alespoň malou změnu v jejich životech v době velké tragédie nebo traumatu.

A nyní se mi této výsady moci naslouchat příběhům dostává díky čtenářům *Tatéra z Osvětimi* a *Cilčiny cesty*. S úžasem přihlížím výlevům nesmírných emocí, o něž se se mnou dělí, a dojíám mě vědomí, že vyprávění příběhu Lalea a Cecilie „Cilky“ Kleinové oslovilo tolik lidí, že čtení jejich příběhů mělo tak hluboký vliv na staré i mladé muže i ženy po celém světě a alespoň trochu jim pomohlo v temných okamžicích jejich životů. Upřímně doufám, že tím, že mi mohou psát a dělit se se mnou o svou naději, že se další den ráno opět probudí, a ten další znovu, mám opět možnost docílit této malé změny. Nemohu své čtenáře osobně vidět nebo se jich dotýkat, ale často jim přiřazuji obličej, představuji si je i okolí, které mi popisují. Když čtu jejich dopisy, naslouchám i jim.

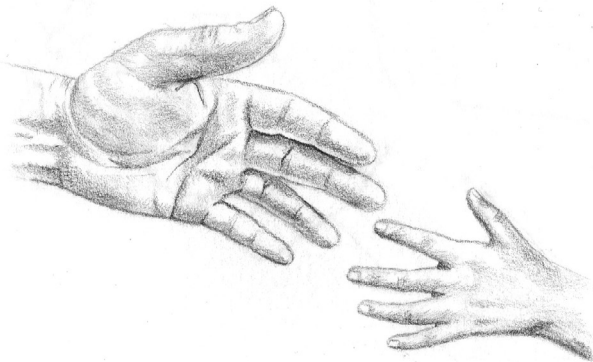
Došla jsem k uvědomění, že naslouchat je skutečné umění, a doufám, že po přečtení této knihy se i vy rozhodnete je aktivněji procvičovat. Mohu vám slíbit, že pokud to zkusíte, příběhy, které vyslechnete, vás změní – a bude to k lepšímu. Pouze když si vyslechneme příběhy druhých, můžeme se do nich doopravdy vcítit, dopřát jim hlasu, dodat jim naději, že na nich někomu záleží. Za jejich odvahu se nám otevřít a podělit se s námi o svou zranitelnost je musíme odměnit soucitem a musíme je povzbuzovat, aby to udělali znovu.

V této knize vám budu vyprávět, jaké pro mě bylo naslouchat svému milovanému pradědovi a jaká moudrost i zába-va nás čeká v naslouchání těm, kdo jsou starší než my. Budu také mluvit o tom, jak důležité je naslouchat dětem. Sama jsem matkou a babičkou, a přestože si rozhodně nenárokuji patent na dokonalého rodiče (moje děti by jistě souhlasily), myslím si, že jsem se hodně naučila, když jsem svým dětem naslouchala a uznávala právoplatnost jejich myšlenek a pocitů bez ohle-du na to, jak malicherné nebo triviální se mi v té době mohly zdát. Podělím se s vámi o další příběhy z času stráveného s La-lem a o to, co mě naslouchání jeho vzácné duši naučilo, ale i co jsem se naučila od mnoha dalších, kteří našli odvahu vyprávět mi o hluboce osobních a emocionálních obdobích svých živo-tů. A taky se s vámi podělím o tu nejtvrďší lekci ze všech, jakou jsem se kdy naučila: Že nade všechny ostatní musí člověk umět naslouchat *sám sobě*.

Chci vám zde nabídnout několik tipů k tomu, jak aktivně na-slouchat. Budete-li naslouchat a učit se, možná zjistíte, že jste najednou začali druhým nabízet naději. Tento kruh přijímání a sdílení životních příběhů nemá žádný začátek ani konec. Ni-kdo je nevlastní; ničí životní zkušenosti nejsou hodnotnější než zkušenosti někoho jiného. Vždycky jsou zcela jedinečné pro jed-notlivce, ale budeme-li jim naslouchat, můžeme být my *všichni* o něco moudřejší, můžeme mít o něco víc soucitu a porozumě-ní a můžeme obohatit vlastní životy tím, co nám druzí pověděli o těch svých.

Kromě vlastních životních zkušeností nemám žádnou kvali-fikaci k tomu někomu radit, jak má žít svůj život nebo kudy se

má vydat, když se ocitne na rozcestí; ani se nehlásím k žádné víře nebo náboženství. Jediné, co mohu nabídnout, je to, co jsem se naučila díky svému životnímu štěstí potkávat lidi, kteří byli ochotni mi vyprávět své příběhy – a díky své ochotě těmto příběhům naslouchat. Zní to jednoduše? Ano, taky je. Vyzkoušejte to.

1

Naslouchání moudrosti našich starších

Naslouchejte radám svých starších; ne proto, že mají vždycky pravdu, ale proto, že mají víc zkušeností ze svých omylů.

Děvenko. Říkal mi „děvenko“. Byl můj praděda a učil mě, jak naslouchat. Nejen jemu a jiným lidem, ale i všem zvukům kolem nás: zvukům zvířat, ptáků, strojů – anebo taky tichu. Někdy v životě není na světě nic sladšího než ticho. Když si ho vpustíte dovnitř, možná zjistíte, že jste najednou soustředění, klidní, spokojení s tím, kým jste a kde se momentálně nacházíte, tady a teď. Někdo tomu říká meditace; v poslední době se s oblibou používá výraz bdělá pozornost, mindfulness.

Vyrostla jsem na novozélandském venkově obklopená rodinou. To může mít své kladné i záporné stránky, ale pro mě to byla má realita, má výchova, nic jiného jsem neznala. Moji praprarodiče bydleli o dvě zahrady dál od domu, kde jsem žila já se svými rodiči a čtyřmi bratry. Byla jsem druhorozená, o dva roky a dva dny mladší než nejstarší bratr. Tři kluky, co následovali, jsem považovala za nutné zlo, které je nejlépe ignorovat. Osada Pirongia, kde jsme bydleli, se nedala nazvat městem, vlastně ani vesnicí. Nad námi se tyčila hora, podle níž byla osada pojmenovaná, a za humny jsme měli její svahy, les, řeky a potoky. Právě tam jsem utíkávala, často s nejstarším bratrem. Náš domov byl mléčný kraj, našim životům vládly krávy. Dojení dvakrát denně, telení, všechno, co souviselo se skotem, bylo součástí naší DNA. Kráva je dodnes moje oblíbené zvíře. Byli jsme soběstační se všemi potravinami, a co jsme neměli my, měl soused, se kterým jsme to vyměnili. Se sousedy se směňovala také práce. K mým nejmilějším vzpomínkám patří, jak jsem byla doma u sousedů, zatímco můj otec spolu s dalšími místními muži balíkoval seno, sel – zkrátka pomáhal, s čím bylo potřeba.

O mnoho let později, když jsem zhlédla film *Svěddek*, který se odehrává v komunitě amišů v USA, jsem měla pocit, jako bych se vrátila do dětství. Přesně takhle to u nás chodilo. Soused pomáhal sousedovi, jen ta náboženská příslušnost chyběla. Nikdy mi nevadilo, že mě na každé školní prázdniny poslali k nějakým příbuzným, abych jim pomáhala na farmě. Měla jsem strýce a tetu, kteří žili asi dvě hodiny cesty od nás, vedli ovčí farmu a měli pět dcer. Na pohlaví tady nezáleželo – my holky jsme dělaly stejné práce jako muži. Jezdily jsme na koních a sháněly ovečky

roztroušené po tisících akrů, vodily je do strouhy, kde se „máčely“ (koupaly v insekticidech), a do stodol, kde se stříhaly.

Mým dalším útekem byla škola. Měla jen čtyři třídy a chodilo do ní necelých padesát dětí od první do šesté třídy, takže kamarádů nebylo nikdy nazbyt a pohlaví tu opět nehrálo žádnou roli. Hrát si s kamarády po škole nepřípadalo v úvahu, protože větší na děti do školy dojížděla a domů se potom vracela autobusem. Já a moji bratři jsme do školy chodili pěšky; naším směrem autobus nejezdil. Ranní procházky v zimě, kdy kaluže kolem ubohoučké silnice pokrýval led, mě vždycky naplňovaly ohromnou radostí. Pokaždé jsem rozbíjela led podpatkem boty, což mělo často za následek, že jsem zbytek dne strávila v mokrých botách a ponožkách.

Muži tady byli muži. A ženy byly, no, ženy, ale ne takové ženy, jakou jsem chtěla být já. Není nic špatného na tom, být matkou v domácnosti a hospodyní, pokud to tak chcete. Ale tehdy, v padesátých a šedesátých letech, si ženy jako moje matka, tety a další místní ženy, které jsem znala, na svůj životní úděl neustále stěžovaly. Záviděly mužům, i když doteď nevím proč – muži ve dne v noci pracovali a působili stejně smutně a nenaplněně jako jejich ženy. Jediný rozdíl mezi nimi, na který si vzpomínám, byl ten, že chlapi se ani neobtěžovali si stěžovat. Musím zopakovat, že jsem vyrůstala na novozélandském venkově, takže nevím, jak to měly ženy ve městech.

Jsem na Nový Zéland moc hrdá. Je to země, jež poskytla jako první stát na světě volební právo ženám; od roku 1997 měl už tři ženy-premiérky, což je zcela mimořádné. Jenny Shipleyová a Helen Clarková předcházely současné premiérce Jacindě Ardernové.